

כיצד מעברין פרק חמישי עירובין

נג.

ירושלמי בית כנסת מוציאין אותו כנגד העיר פנים יוצא מוציאין את העיר כנגדו. רב תני מעברין משלוח אשה עוברת, שמואל לא אמר מברין מוסיפין לה אבר. רב תני עד שיאורו לאורו, כדכתיב אך בזאת נאותה) לבס. שמואל לא יעורו כדכתיב לדעת לעות את יעף דבר. תני רב אידיהם כדכתיב כי קרוב יום אידם. שמואל תני עידיהם כדכתיב ועידיהם המה שפתיהן לבישי עובריהן. כתיב ומשה יקח את האהל כמה היה החוק מיל, והיה כל מבקש משה אין כתיב אלא כל מבקש ה'. מיל כל המקביל פני רבו מקביל פני שכניה. רב אמר כתיב ויאמר אליהו חטיבין של הנבאם היה, אלא מלמד שכל עמידות עממל לפני אחיה השילוני כאילו עמד לפני השכינה. ויבא אהרן וכל קני ישראל לאכל לחם ועני חתן משה לפני האלקים. וכי לפני האלקים, אכלו, אלא מלמד שכל המקביל פני חבריו כאילו מקביל פני שכניה. מעות המכפלה רב ושמואל חד א' ב' ב' בתים זה לפנים מזה, וחד אמר זה ועליה. קריא ארבע ד' זוגות אדם וחיה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ורעה. א"ר יוחנן י"ב תלמידים היו (ר"ר) אושעיא (ר"ר) [רבי]ן, וששה חוששים גדלות אצלו, ולמדתו מכל אחד ואחד, והמתבטל את אחד ואחד, ולא למדתו ממנו אלא דבר אחד במשנתו כיצד מאברין. והיינו וישבם ארבעה באמה. ור' אושעיא היה בדורו, כר' מאיר בדורו ולא עמדו חביריהם על סוף דעתם. א"ר יוחנן לרבין של ראשונים, והם ר' עקיבא וחכמים כפתחו של אולם מ' אמה. לכן שמוע אחרונים, והוא רבי אלעזר בן שמוע כפתחו של היכל כ' אמה. ואנו לבינו כמלוא נקב מחוט סדקית. פי' מחוט דק מאד. סיכתא בגודא לגמרא. פי' כמו חיתוך כוחל שאינו לא לעלה ולא מוריד, כך אנו כמרא. אמר רבא ואנו לסביא כאצבעות בקיריה. פי' רבב כשמינה אצבע בתוכו נעשה גומא וכשמגביה מפסע ועולה ומתמלאת הגומא, כאילו לא נשקעה בתוכה אצבע ולא היה גומא בתוכו. אמר רבא אשי ולשכתה כאצבעתא (כבורא) [כבורא]. פי' כמו ששוקע אצבע ביריעות כגון הרדל וכיוצא בו נראה כאילו עשה גומא, וכאשר מרים אצבעו חוזרת ומתמלאת את הגומא מיד. כך אנו כשמשילין מסכתא ומתחילין אחרת מיד שוכחים הראשונה. אמר רב יהודה אמר רב בני יהודה שמקפידין על לשונם, ומחייבין סמך וגמרי מהו רבה, ויידיק לישנא, נתקיימה תורתן בידן, ולא עוד אלא גדלו מסכתא, כדכתיב ביה יראבן יראנו וישמחו. רבא בני גליל דלא קפדי אלא בני גליל דלא קפדי

וגשרים ונפשות שיש בהן בית דירה. הא דקמתי שיש להן בית דירה לא קאי אנפשות כדמוכח בצרייתא דנפשות גופיה סתמא לדירת שומר קצר עמיד הלכך אף ע"ג דלא דייר זה דירה היא דנפש בנין שעל הקצר כדפ"ה בגמרא אלא אגשרים קאי דגשר וקצר ובית הנכנס וכל הנהו דקמתי זגמ"ו צרייתא שיש להם בית דירה לאו לבית דירה עמיד ואי לית ביה בית דירה לאו דירה הוא עברון מפרש נפש זיון כדלמרינן צירושלמי אמר רש"י ג' אין עושין נפשות לדייקי אלא דצרייהם הם זכרונם וכן הציא מפ"ז דשקלים (ה"ה):

א אברתי מפניו בו' והוא דלמר צפרק הבא על יצמנת דף טו. צעי מנייה רבי יוחנן מרבי אושעיא פלוט דכא כהן כו' לא צוואת י"ח ימים היה:

ב כי אצבעתא בבירא אשכחא. ור"מ גרס צמירי פירש כשוקע אצבעו צועונים כמו צחלל וכיוצא בו נראה כמו גומא וכשפסיל אצבעו חוזרת ומתמלאת הגומא מיד כך לנו כשאנו מסיימין המסכתא ומתחילין האחרת מיד שוכחין הראשונה:

ד גמרי מחד רבה. לגמרא רב אחד עדיף שלא יצלל לשונם יחד אצל למיסר אמרינן צ"ק דע"י (דף טו). כל הלומד תורה לפני רב אחד אינו רואה סימן צרכה לעולם. עלת

דאמר שנתחדשו גזירותיו הא כתיב אשר לא ידע את יוסף מאי אשר לא ידע את יוסף דהוה דמי כמאן דלא ידע ליה ליוסף כלל: (סימן שמונה עשרה ושנים עשר למדנו ב' בדרו ויבן): א"ר יוחנן י"ח ימים גידלתי אצל רבי אושעיא בריבי ולא והאמר רבי יוחנן י"ב תלמידים היו לו לרבי אושעיא בריבי וי"ח ימים באלף אינו והאמר רבי יוחנן י"ב תלמידים היו לו לרבי אושעיא בריבי וי"ח ימים גידלתי ביניהם ולמדתי לב כל אחד ואחד וחכמת כל אחד ואחד לב כל אחד ואחד וחכמת כל אחד ואחד גמרא לא גמר איבעית אימא מנייהו דידהו גמר תורה אצל ר' אושעיא היינו יושבין ארבעה ארבעה באמה אמר רבי כשהיינו לומדין תורה אצל רבי אלעזר בן שמוע היינו יושבין ששה ששה באמה א"ר יוחנן רבי אושעיא בריבי בדורו כר' מאיר בדורו מה רבי מאיר בדורו ר' לא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו אף רבי אושעיא לא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו אמר ר' יוחנן לכן של ראשונים כפתחו של אולם ושל אחרונים כפתחו של היכל ואנו כמלא נקב מחט סידקית ראשונים ר"ע אחרונים ר"א בן שמוע איבא דאמרי ראשונים ר' אלעזר בן שמוע אחרונים ר' אושעיא בריבי ואנו כמלא נקב מחט סידקית אמר אביי ואנן כי סיכתא כגודא לגמרא אמר רבא ואנן כי אצבעתא בקורא לסברא אמר רב אשי אנן כי אצבעתא בבירא לשכחה אמר רב יהודה אמר רב בני יהודה שהקפידו על לשונם נתקיימה תורתם בידם בני גליל שלא הקפידו על לשונם לא נתקיימה תורתם בידם מידי בקפידא תליא מילתא אלא בני יהודה דייקי לישנא ומתנחי להו סימנא נתקיימה תורתן בידן בני גליל דלא דייקי לישנא ולא מתנחי להו סימנא לא נתקיימה תורתן בידם בני יהודה גמרו מחד רבה נתקיימה תורתן בידם בני יהודה דלא גמרי מחד רבה לא נתקיימה תורתן בידם גלו מסכתא לא נתקיימה תורתן בידם בני גליל דלא קפדי אמר רבא אשי ולשכתה כאצבעתא (כבורא) [כבורא]. פי' כמו ששוקע אצבע ביריעות כגון הרדל וכיוצא בו נראה כאילו עשה גומא, וכאשר מרים אצבעו חוזרת ומתמלאת את הגומא מיד. כך אנו כשמשילין מסכתא ומתחילין אחרת מיד שוכחים הראשונה. אמר רב יהודה אמר רב בני יהודה שמקפידין על לשונם, ומחייבין סמך וגמרי מהו רבה, ויידיק לישנא, נתקיימה תורתן בידן, ולא עוד אלא גדלו מסכתא, כדכתיב ביה יראבן יראנו וישמחו. רבא בני גליל דלא קפדי

אצבעו חוזרת ומתמלאת את הגומא מיד. כך אנו כשמשילין מסכתא ומתחילין אחרת מיד שוכחים הראשונה. אמר רב יהודה אמר רב בני יהודה שמקפידין על לשונם, ומחייבין סמך וגמרי מהו רבה, ויידיק לישנא, נתקיימה תורתן בידן, ולא עוד אלא גדלו מסכתא, כדכתיב ביה יראבן יראנו וישמחו. רבא בני גליל דלא קפדי

או גשרים או נפשות. כעין ט' ששוקע על הקצר: מוליאין אס המדה נגדו. אס בליטות הללו אלל קרן מזרחית כפונת רואין כאילו ש בליטה אחרת כנגדה בקרן מזרחית דרומית וחוט מתוח מזו לזו ומודד מן החוט ולחוץ כדי שיהא התחום שזה לשתי קרנות ולא יהא כחן קצר וכאן דרוך: ועושין אופן. את

התחומין מרובעין כדי שיהא אלפים ללדדין כדאמנע ולא עגולין שיהא להן אלפים כדאמנע ובלדדין הן מתמעטין כדרך כל עגול. ובעיר מרובעת עסקינן שאין בה אלא אלפים על אלפים דהו נמי תחומין מרובעים ואס אינה מרובעת כגון שהיא יתירה על אלפים לאורכה או פחותה מאלפים (א) לא הו מרובעין ותחומין מרובעין לאו דווקא שיהא אורכן כרחצן שהרי רחצן למדת העיר היא אס קטנה אס גדולה וארכן אלפים אלא מרובעין דקמתי למעוטי עגולין כדי שיהא נשכר את הזויות: גמ' חד פני מאברין. צאלף: אבר אבר. שמוסיפין לה אצרים שאס יש אבר שיואל מן העיר בקרן מזרחית דרומית רואין כאילו אבר גס בקרן מזרחית לפונת ומודדין משס: מערס המכפלה. משוס דפליגי במשמעות לשון מכפלה נקט לה הכא משוס דפליגי נמי בלישנא דמתנימין וכן כדאמרפל וכן כמלך חדש: שני צסיס. היו זה זה לפנים מזה:

בית פנימי	בית חילון	פחת מערה
-----------	-----------	----------

בית ועליה. הוי כפולה צמתי תקרות אצל שני בתים לא שייך זהו לשון כפולה: שפולה צווגוס. שנקברו כולן איש ואשמו דהיינו זוג זוג דכתיב (בראשית מט) שמה קברו את אצרהס ואת שרה וגומר: עליו. כלפי מעלה אלא שכינו חכמים בלשונם: מדלא קמיז וימט. זה וימלך פלוגי תחמיו: אושעיא צריבי. אדס גדול צדורו וכל היכל דקרי צריבי הכי פירושו: לנ כל אחד ואחד. כמה היה ממועד כלומר ככולן הכרתי מה חריפות יש מזה לזה: והכמס כל אחד ואחד. כמה זה חכס מזה וכמה למד יותר ממנו: איבעים אימא במשפיעו. לא למד אלא דבר אחד אצל צרייתות וגמרות גמר טובא: שש אמה. שהיינו מתקרבין לשמוע מפיו ודוחקין זה את זה: ר"מ לא עמדו חביריו על סוף דעתו. כדלמרינן צפרק קמא (דף יג): שהיה אומר על טמא טהור ומראה פנים: פחא אונס רחבו כי ושל היכל י: סדקית. מחט שמופדין זה סדקי צגדים והוא דק ציות: כסיכא גודא לגמרא. כיתד שנועטין אותו צותל צנקב צר ונכנס צדוקת כך און יכולין לנו לצדין מה שאנו שומעין כי אס מעט ובקושי:

כאצבע צקירא. צשערה קשה שאין האצבע יכול ליכנס צתוכה אלא מדצק מעט: כאצבע צצירא לשנחה. כסס שהאצבע נוח ליכנס צפי הצור כך אנו מהירין לשכוח: שהקפידו על לשונם. לדבר בלשון חל ולא בלשון מגונה כדלמרינן לקמן [ע"צ] צצני גליל: דייקי לישנא. לחור בלחור לשון שהיו שומעין מרוב ע"י שהיו שומעין על פה שמועה אחר שמועה היו נותנין בהן סימן זן או חסר זן ומתוך כך שהיו מתקדקים בלשון יודעין להניח סימנין נאין ואינן משתכחין מהן: ומסנחי. ומניחין סימנין: לא גמרי מחד רבה. והיו שומעין מזה בלשון זה ומזה בלשון אחר אע"פ ששניהם אחד שינוי לשון מזלצלן ומשכחן: דגנו מסכתא. למדו לאחריהם כך שמעתי. ל"א מפרשין שמועתימין ומתקדקים בטעמו של דבר עד שיהיה יושב בלשון: (א) יראנו וישמחו. לפי שמועתימין מכוונות לאיסור ואיסור ולהיתר היתר: דוד דגלי מסכתא. כדלמרא בצרכות (דף ד). שהיה יושב צמורה והוראתו כדלמרא עדי מלולכות צדס ושיפיר ושיפיר ואומר מפיצוסת רבי יפה דמתי יפה זכתי כו' ואלמרינן נמי צמועד קטן (דף טו): עדינו העלמי יושב צצבת תחמומי [ש"צ כג] זה דוד כו':

(א) [פי' שנוטין מן המורה אבר אבר כדכתיב על אדס שנוטין מן האדס ע"י (ב) [ב"ב צמא]. (א) וסוטה י"ג. (ד) [פסחים ד': מוגינה י"ג]. (ה) סוטה י"ג. (ו) [ב"ב ז' ועל א דבורו לנן וכן ערק]. (ז) [בבב"ב ט'. וט"ז]. (ח) [פי' חס' צ"ב נט. ד"ה החוט]. (ט) [ועל י"ג]. (י) [פי' א' ועל י"ג]. (יא) [ב"ב ז' ועל א דבורו לנן וכן ערק]. (יב) [פי' חס' צ"ב נט. ד"ה החוט]. (יג) [היה אלא שלא למד לאחריהם כדלמרינן בעירובין שאול לא גלי מפסחה וכו']. (יד) [פי' וכל (ט) צסיס: בנין. (טו) צסיס: ענומס. (טז) [פי' אחר ד"ה דוד].

תורה אור השלם

1. יתן לי את מצרת המכפלה אשר לו אשר בקצה שדהו בבסוף אשר יתנה לי בתוככם לאחות קבר:
2. ויבא יעקב אל יצחק אביו ממרא קרית הארבע הוא חברון אשר גר שם אברהם ויצחק:
3. ויהי בימי אמרפל מלך שבער אריון מלך אלקס בדרלעמר מלך עילם ותיעל מלך גורם:
4. והם מלך חרש על מצרים אשר לא ידע את יוסף:
5. ויאריך יראנו וישמחו כי לך בך יתחיה:
6. ושאלו לבד המלכה על ישראל והלחם סביב בכל איביו במואב ובבני עמון ובאדום ובמלכות צובה ובפלשתים ובכל אשר יפנה ירישע:

מוסף רש"י

שאמר והפיל לאברהם אבינו. השלך את אצריה צצירי צור כשדים על שאל קיבל עליו לעבוד עולות סוכים שנאסרה לני נח, ואחריה נן נח הוא שלא היה בשנת מן תורה (נ"ח) א. שהמרד את כל העולם כולו. שהיה עלה לצור הפלגה לבנות מגדל להלם בלשם השמים, כדאסי היה מלך צבאל, כדכתיב (בראשית ח. ח) ותיח רשעית ממלכותו צבל (פסחים ד'): מלך צדור הפלגה היה ולכן נקרא שמו ממרד שמרד את כל העולם כמלכותו על הקב"ה (חולין טז). כמאן דלא ידע. עשה עמל כאילו לא ידע (שמות א. ח) בריבם. גדול צדורו היה ועל שם כך נקרא צצירי (חולין י"א). לא יכלו חבריו למרוד על סוף דעתו. לא יכלו להניח בלשון דבריו וכוונתם ופיהו און דכיוונו טעמו שהיה נתן מלכותם והיו על און הלכה כהלכה (על י"ג). שאול לא גלי מסכתא. גדול צמורה היה אלא שלא למד לאחריהם (גיטין טו).